

суб'єктів (елементів). Якщо мають місце протилежні цілі, то про взаємодію мова йти не повинна. Тут більше підходять такі терміни, як «протидія» та «боротьба».

Таким чином, під взаємодією органів та підрозділів ДПС України з громадськістю ми розуміємо такий стан взаємозв'язків, при якому: по-перше, формується позитивна громадська думка щодо діяльності органів та підрозділів ДПС України; по-друге, підвищується рівень податкової культури населення; по-третє, має місце спільна діяльність щодо забезпечення виконання податкового законодавства через інститут волонтерства, залучення деяких категорій громадян як спеціалістів в сфері контрольно-перевірочної діяльності, виконання правоохоронних функцій.

Список літератури: 1. Маркелов Т.Л. Взаимосвязь органов прокуратуры с общественностью в борьбе с правонарушениями // Проблемы участия общественности в борьбе с преступностью. М., 1978. 2. Введение в теорию государственно-правовой организации социальных систем / Под общ. ред. Е.Б. Кубко. К., 1997. 3. Бандурка О.М., Соболев В.О., Московец В.І. Партнерські взаємовідносини між населенням і міліцією. Харків, 2003. 4. Философский энциклопедический словарь / Сост. С.С.Авернищев, Э.А.Араб-Оглы, Л.Ф.Ильичев, С.М.Ковалев, Н.М.Ланда. М., 1989. 5. Философский энциклопедический словарь / За ред. П.Н. Федосеева, С.М. Ковалева. М., 1980. 6. Філософія: Навчальний посібник /Заг. ред. І.Ф. Недольного. К., 1997. 7. Наумкин Ю.В. Взаимодействие с учреждениями массовой информации в борьбе с преступностью. Ташкент, 1999. 8. Резвых В.Д., Складов І.А. Взаимодействие в процессе административно-правового обеспечения режима социалистического хозяйствования. Горький, 1977. 9. Философский энциклопедический словарь. М., 1983. 10. Шванков В.М. Теоретичні основи координації і взаємодії в органах внутрішніх справ. М., 1978. 11. Столяренко Л.Д. Основы психологии. Ростов-на-Дону, 1999. 12. Руденский Е.В. Социальная психология: курс лекций. М., 1999. 13. Общение и оптимизация совместной деятельности / Под ред. Андреевой Г.М., Яноушека Я.В. М., 1987. 14. Афанасьев В.Г. Системность и общество. М., 1980. 15. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: Підручник / За ред. Ю.Ф. Кравченка. К., 1999.

Надійшла до редколегії 14.03.05

Ю.І. Коваленко

ПРАВОВИЙ СТАТУС СПІВРОБІТНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РЕСПУБЛІКИ КАЗАХСТАН

Дослідження правового статусу працівників правоохоронних органів інших держав завжди становить значний науковий і практичний інтерес.

Це пов'язано з тим, що боротьба зі злочинністю й іншими правопорушеннями вимагає постійного удосконалювання професійної діяльності правоохоронців, що неможливо без вивчення зарубіжного досвіду, який дозволяє розробити оптимальну модель їх правового статусу з урахуванням сучасних загальносвітових тенденцій і викликів злочинності державі та суспільству.

Аналіз законодавства Республіки Казахстан про правовий статус співробітників органів внутрішніх справ представляє для вітчизняних вчених і практиків інтерес, оскільки органи внутрішніх справ цієї держави зазнали серйозних системних змін у середині 90-х рр. XX ст. Це знайшло своє відображення у відповідному законодавстві, що виглядає дещо своєрідно на тлі законодавства інших країн СНД про правоохоронні органи¹.

На відміну від багатьох держав-учасників СНД (у т.ч. Росії, України, Беларусі) у Республіці Казахстан органи внутрішніх справ складаються з кримінальної, адміністративної поліції й інших поліцейських служб. Крім того, до складу органів внутрішніх справ входять військово-слідчі органи і військова поліція МВС, що мають статус військового формування. Також необхідно відзначити, що в Казахстані на відміну від Росії, України і Беларусі правовий статус співробітників органів внутрішніх справ визначається не законом про поліцію (міліцію), котрий поширює свою дію на всіх співробітників органів внутрішніх справ або значну його частину, а єдиним нормативно-правовим актом, присвяченим усьому МВС цілому.

Основним (базовим) нормативно-правовим актом, що визначає правовий статус органів внутрішніх справ у Казахстані є Указ Президента, що має силу Закону,² «Про органи внутрішніх справ Республіки Казахстан» від 21.12.1995 № 2707.

Крім того, правовий статус співробітників органів внутрішніх справ Республіки Казахстан визначається Законом Республіки Казахстан «Про оперативно-розшукову діяльність» від 15.09.1994 р., Законом Республіки Казахстан «Про боротьбу з корупцією» від 02.07.1998 р., № 267-1, Положенням про проходження служби особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ Республіки Казахстан, затвердженим Постановою Уряду Республіки Казахстан от 27.12.1996 р., № 1644, Інструкцією «Про порядок застосування положення про проходження служби особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ Республіки Казахстан», патрульної служби Правилами МВС Республіки Казахстан по забезпеченню охорони суспільного порядку і безпеки, затвердженими Наказом МВС від 05.07.2002 № 475, Наказом МВС «Про затвердження правил морального та матеріального стимулювання співробітників органів внутрішніх справ і військовослужбовців внутрішніх військ МВС Республіки Казахстан, які оволоділи державною мовою в обсязі програми навчання і вміють застосовувати її у діловодстві» від 28.02.2001 № 186, Інструкцією про організацію медичної, санаторно-курортної допомоги в

¹ Так, наприклад, правоохоронною діяльністю у фінансовій сфері у Республіці Казахстан займається фінансова поліція, правовий статус якої визначається Законом Республіки Казахстан «Про органи фінансової поліції Республіки Казахстан» від 04.07.2002 № 336-2.

² Ні законодавством України (ст. 106 Конституції) [1, с.29], ні законодавством РФ (ст. 90 Конституції РФ 1993 р. [2] не передбачено право президента приймати укази, що мають силу закону.

МВС Республіки Казахстан, затвердженою Наказом МВС Казахстану від 08.08.2002 № 536.

Правовий статус внутрішніх військ МВС Республіки Казахстан визначений Законом Республіки Казахстан «Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ Республіки Казахстан» від 23.06.1992 р.

Очолює Міністерство внутрішніх справ Республіки Казахстан Міністр внутрішніх справ, що призначається на посаду і звільняється з посади Президентом за поданням Прем'єр-міністра Республіки. Його повноваження визначені у ст.6 Указу Президента Республіки Казахстан «Про органи внутрішніх справ Республіки Казахстан» [3] і на відміну від законодавства згаданих країн його повноваження прописані безпосередньо в цьому нормативному акті.

Як і в законах про міліцію України (Розділ II, ст.ст.10-11) [4], Росії (Розділ III, ст.ст. 10-11)[5] і Беларусі (Розділ III, ст.15, Розділ IV, ст.16) [6] в Указі Президента Республіки Казахстан «Про органи внутрішніх справ Республіки Казахстан» від 21.12.1995 існує Глава II, присвячена повноваженням співробітників органів внутрішніх справ.

Обов'язкам органів внутрішніх справ присвячена стаття 10 Указу, а правам – стаття 11 [3].

Основний обсяг обов'язків співробітника органів внутрішніх справ Республіки Казахстан відповідає тому, що покладений на працівників міліції України. Їм присвячений 31 пункт ст.10 Указу [3]. Водночас у даній статті є положення, що передбачають ряд обов'язків, яких не мають працівники міліції України. Вони містяться у п.13 , п.17 , п.19 , п.26 , п.30 ст.10 Указу [3]. Крім того, необхідно відзначити, що в законодавстві Казахстану, як і в законодавстві більшості держав-учасників СНД, конкретні посадові обов'язки співробітників органів внутрішніх справ детально регламентовані внутрішньовідомчими нормативно-правовими актами.

Аналогічне можна сказати і щодо прав, якими наділені співробітники органів внутрішніх справ Республіки Казахстан. Їхній основний обсяг (43 пункти), викладені у статті 11 Указу [3], аналогічний тим правам, якими наділений працівник міліції в Україні. У той же час співробітники органів внутрішніх справ Казахстану володіють рядом прав, якими працівники міліції в Україні не наділені. Вони передбачені пп.26-27¹ , п.33² , п.33-4¹ , п.37² статті 11 Указу [3].

¹ У п. 26 ст.11 передбачено, що органи внутрішніх справ за поданням представника місцевого виконавчого або іншого уповноваженого державного органу мають право вживати необхідних заходів щодо припинення зборів, мітингів, демонстрацій, пікету у випадку недотримання його організаторами вимог законодавства про порядок проведення зазначених заходів [3]. У свою чергу, у п. 27 ст.11 вказано, що співробітники органів внутрішніх справ мають право при проведенні заходів по розшуку зниклих з-під варти осіб самостійно встановлювати контрольні-пропускні пункти [3].

² Пункт 33 ст.11 передбачає право ОВС видавати організаціям дозволи на придбання збереження, перевезення, введення і вивезення розмножувально-копіювальної техніки кольорового зображення [3].

У главі III «Застосування співробітниками органів внутрішніх справ вогнепальної зброї, спеціальних засобів і фізичної сили» Указу Президента Республіки Казахстан від 21.12.1995 № 2707 зазначено цілі і підстави застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів і фізичної сили (ст.ст.12-14) [3], що ідентичні тим, передбачені в законодавстві про міліцію України, Росії і Беларусі.

У Главі IV даного Указу «Проходження служби в органах внутрішніх справ» звертає на себе увага ст.17, що містить підстави звільнення зі служби співробітників органів внутрішніх справ. На наш погляд, найбільш цікавим є положення п.4 ст.17, що передбачає можливість звільнення співробітника органів внутрішніх справ зі служби в зв'язку зі скороченням штатів або реорганізацією органів внутрішніх справ у випадку неможливості використання в іншій посаді [3]. Порядок звільнення зі служби, також порядок оформлення документів при звільненні з органів внутрішніх справ, регламентовані Розділом 7 «Інструкції про порядок застосування положення про проходження служби особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ Республіки Казахстан», затвердженої Наказом МВС РК від 01.01.2001 р., № 1 [8].

У главі V Указу «Правове становище співробітників органів внутрішніх справ» звертається увага на те, що співробітники органів внутрішніх справ є представниками державної влади і перебувають під захистом держави (п.1, ст.20) [3], а також указується на те, що співробітниками органів внутрішніх справ є особи, що перебувають на службі або в кадрах органів внутрішніх справ, яким в установленому порядку присвоєне спеціальне звання [3], а також військовослужбовці військово-слідчих органів і військової поліції МВС (п.2, ст.20) [3]. У цій же главі Указу встановлені обмеження, зв'язані з перебуванням особи на службі в органах внутрішніх справ (ст.21 Указу) [3]. За своїм характером вони ідентичні тим, що закріплені в ст.18 Закону України «Про міліцію» [4], з тією різницею, що в Казахстані посада співробітника органа внутрішніх справ не сумісна з депутатським мандатом будь-якого рівня [3].

Крім того, ряд додаткових обмежень у правовому статусі для співробітників органів внутрішніх справ, як державних службовців, встановлено в Законі «Про боротьбу з корупцією» Республіки Казахстан від 02.07.1998 р., № 267-1, неприйняття яких спричиняє недопущення до виконання державних функцій. До їх числа відносяться неприпустимість спільної служби близьких родичів (ст.11 Закону) [9, с.5], а також міри фінансового контролю, що застосовуються до державних службовців³.

¹ Пункт 33-4 ст.11 передбачає, що органи внутрішніх справ мають право здійснювати підприємницьку діяльність для забезпечення життєдіяльності виправних установ [3].

² Згідно з п.2 ст.9 Закону «Про боротьбу з корупцією» Республіки Казахстан, особи, що перебувають на державній посаді, щорічно у період викона

³ Згідно з п.2 ст.9 Закону «Про боротьбу з корупцією» Республіки Казахстан, особи, що перебувають на державній посаді, щорічно у період виконання своїх повноважень, а

Соціальному захистові співробітників органів внутрішніх справ присвячена Глава VI Указу Президента «Про органи внутрішніх справ Республіки Казахстан» від 21.12.1995 № 2707, базовим положенням якої є теза про те, що соціальний захист співробітників і пенсіонерів органів внутрішніх справ є обов'язком держави (ст.25) [3].

Крім того, у даній главі містяться норми, що стосуються оплати праці, пенсійного й іншого забезпечення співробітників органів внутрішніх справ (ст.26) [3], відпусток, наданих співробітникам органів внутрішніх справ (ст.27) [3], гарантій у випадку загибелі (смерті) або каліцтва співробітників органів внутрішніх справ (ст.28) [3], компенсації витрат на поховання (ст.29) [3], житлових прав співробітників і пенсіонерів органів внутрішніх справ (ст.30) [3] і інші.

Короткий аналіз законодавства Республіки Казахстан про правовий статус співробітників органів внутрішніх справ показує, що його положення багато в чому подібні з аналогічним законодавством України і ряду інших країн СНД.

Список літератури: 1. Конституція України. Х., 1996. 2. Конституція Російської Федерації від 12.12.1993 р. //Рос. газета. 25.12.1993. № 237. 3. Указ Президента Республіки Казахстан, що має силу Закону, «Про органи внутрішніх справ Республіки Казахстан» від 21.12.1995 № 2707. // <http://www.pavlodar.com/zakon>. 4. Закон України «Про міліцію» //Відомості Верховної Ради. 1991. № 4. Ст.20. 5. Закон РСФСР «Про міліцію» від 18.04.1991 р. № 1026-1 //Вед. З'їзду народних депутатів РСФСР і ВР РСФСР. 1991. № 16. Ст. 503. 6. Закон Республіки Беларусь «Про міліції» від 26.02.1991 р., № 637-ХІІ. //Відомості Верховної Ради Білоруської РСР. 1991. № 13 (15). Ст.150. 7. Правила патрульно-постової служби органів внутрішніх справ Республіки Казахстан по забезпеченню охорони суспільного порядку і безпеки, затверджених Наказом Міністра внутрішніх справ Республіки Казахстан від 05.07.2002 р., N 475. //Бюлетень нормативних правових актів. 2002. № 43. Ст. 725. 8. Інструкція про порядок застосування положення про проходження служби особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ Республіки Казахстан, затверджена Наказом МВС РК от 01.01.2001 г., № 1 // <http://www.pavlodar.com/zakon>. 9. Закон «Про боротьбу з корупцією» Республіки Казахстан від 02.07.1998 р., № 267-1 //Інформаційний бюлетень Міністерства Фінансів Республіки Казахстан. 1999. № 1.

Надійшла до редколегії 03.03.05

також особи, звільнені з державної служби за негативними мотивами, впродовж трьох років після звільнення у порядку, встановленому податковим законодавством, надають у податковий орган за місцем проживання декларацію про доходи і майно, що є об'єктом оподаткування і знаходиться як на території Казахстану, так і за його межами.

Крім того, згідно п.8 цієї статті особам, уповноваженим на виконання державних функцій, забороняється укладання цивільно-правових угод не під своїм іменем – на підставних осіб, анонімно, під псевдонімом тощо. Ці право чини визнаються недійсними у встановленому законом порядку [9, с.5].